

حکیم موسیٰ نصر اللہی

طہار

نصراللهی، موسی، ۱۳۵۸.

طب حکیم / موسی نصراللهی. -- قم: آل طاهر، ۱۳۸۴.

ISBN:964-93816-2-7

۵۴۴ ص.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.

کتابنامه: ص. [۵۳۶] - ۵۳۹؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. پزشکی اسلامی -- احادیث. ۲. پزشکی -- احادیث. ۳. احادیث شیعه

-- قرن ۱۴. الف. عنوان.

۲۹۷/۴۸۵

ط ۶ ن / ۶ / ۲۳۲ BP

۳۴۵۲۰-۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

نشر آل طاهر

طب حکیم

حکیم شیخ موسی نصراللهی

نوبت چاپ: ..... اول / زمستان ۸۴

چاپ: ..... قلم

شمارگان: ..... ۳۰۰۰ جلد

بهاء: ..... ۳۲/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۹۳۸۱۶-۲-۷

مرکز پخش: ۱- قم - خ ارم - کوچه ارک - جنب حسینیه ارک - نشر آل طاهر

تلفن: ۰۹۱۲۵۵۳۸۹۵۴ - ۰۲۵۱۷۷۴۹۰۳۴

۲- قم - خ ارم - پاساژ قدس - طبقه آخر - انتشارات نهاوندی

۰۲۵۱۷۷۴۰۰۴۷

ارتباط مستقیم با مؤلف: ۰۹۱۲۲۵۱۵۴۱۶

منشأ علم طب

* عَنْ الرَّبِيعِ، صَاحِبِ الْمَنْصُورِ، قَالَ: حَضَرَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) مَجْلِسَ الْمَنْصُورِ يَوْمًا وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنَ الْهِنْدِ يَقْرَأُ كِتَابَ الطَّبِّ، فَجَعَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) يَنْصِتُ لِقِرَاءَتِهِ، فَلَمَّا فَرَغَ الْهِنْدِيُّ قَالَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! أَتُرِيدُ مِمَّا مَعِيَ شَيْئًا؟ قَالَ: لَا، فَإِنَّ مَّا مَعِيَ خَيْرٌ مِمَّا مَعَكَ، قَالَ، وَمَا هُوَ؟ قَالَ: أَدَاوِي الْحَارِّ بِالْبَارِدِ، وَالْبَارِدَ بِالْحَارِّ، وَالرُّطْبَ بِالْيَابِسِ، وَالْيَابِسَ بِالرُّطْبِ، وَأَرَدْتُ الْأَمْرَ كُلَّهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَأَسْتَعْمِلُ مَا قَالَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): «وَأَعْلَمُ أَنَّ الْمَعْدَةَ بَيْنَ الدَّاءِ وَالْحَمِيَّةِ هِيَ الدَّوَاءُ وَعَوْدَ الْبَدَنِ مَا اعْتَادَ».

فَقَالَ الْهِنْدِيُّ: وَهَلِ الطَّبُّ إِلَّا هَذَا؟ فَقَالَ الصَّادِقُ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): أَفْتَرَانِي عَنْ كُتُبِ

الطَّبِّ أَخَذْتُ؟

قال: نعم، قال: لَا وَ اللَّهِ مَا أَخَذْتُ إِلَّا عَنِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ...»^(۱)

روزی امام صادق (علیه السلام) در مجلس منصور حاضر بود و نزد منصور مردی بود اهل هند و کتابهای طب می خواند، امام صادق (علیه السلام) سکوت اختیار کرد تا او بخواند، هنگامی که خواندن او تمام شد به حضرت عرض کرد: آیا از این چیزها که همراه من است چیزی می خواهی؟ حضرت فرمود: نه، چرا که آنچه من دارم از آنچه نزد تو است بهتر است. مرد گفت: آن چیست؟ حضرت فرمود: من گرم را با سرد و سرد را با گرم و مرطوب را با خشک و خشک را با مرطوب مداوا می کنم و تمام کار را به خداوند عزوجل واگذار می کنم. و به این گفته رسول خدا (ﷺ) عمل می کنم که فرمود: «بدان که معده، خانه مرض است و تنها دواء پرهیز است» و بدن را به هر چیز که توانایی آن را داشته باشد عادت می دهم. مرد هندی گفت: و آیا علم طب جز این است؟ حضرت (علیه السلام) فرمود: آیا گمان می کنی که من این مطالب را از کتب طبّی آموخته ام؟ مرد گفت: بله. حضرت (علیه السلام) فرمود: به خدا قسم چنین نیست و من این مطالب را جز از خداوند سبحان نیاموخته ام...

* انّ الصادق (علیه السلام) قال للطیب الهندی بعد احتیاجات عظیمه: فأعطني مَوْثِقًا، ان انا أعطيتك من قبل هذه الإهليلجة التي في يدك وما تدعى من الطب، الذي هو بضاعتك و بضاعة آبائك حتى يتصل الإهليلجة وما يشبهها من الأدوية بالسّماء، لتذعننّ بالحق و لتنصفنّ من نفسك.

قال: ذلك لك.

قلت: هل كان الناس على حالٍ و هم لا يعرفون الطبّ و منافعِهِ من هذه

الإهليلجة و أشباهها؟

قال: نعم.

قلت: فمن أين اهتدوا له؟

قال: بالتجربة و طول المقايسة.

فقلت: كيف خطر على أوهامهم حتى هموا بتجربته؟ و كيف ظنوا أنه مصلحة

للأجساد و هم لا يرون فيه إلا المضرّة؟ و كيف عزموا على طلب ما لا يعرفون ممّا

لا تدلّهم عليه الحواس؟

قال: بالتجارب.

قلت: أخبرني عن واضع هذا الطبّ و واصف هذه العقائد المتفرقة بين المشرق

و المغرب، هل كان بدياً من أن يكون الذي وضع ذلك و دلّ على هذه العقائد، رجل

حكيم من بعض أهل هذه البلدان؟

قال: لأبدياً أن يكون كذلك و أن يكون رجلاً حكيمًا، وضع ذلك و جمع عليه

الحكماء، فنظروا في ذلك و فكروا فيه بعقولهم.

قلت: كأنك تريد الإصاف من نفسك و الوفاء بما أعطيت من ميثاقك،

فأعلمني كيف عرف الحكيم ذلك؟

وهبته، قد عرف بما في بلاده من الدواء، و الزعفران الذي بأرض فارس، أترأه

أتبع جميع نبات الأرض، فذاقه شجرة شجرة حتى ظهر على جميع ذلك؟

و هل يدلك عقلك على أن رجالاً حكماء قدرُوا على أن يتبعوا جميع بلاد

فارسٍ وَبَاتِهَا، شَجْرَةٌ شَجْرَةٌ حَتَّى عَرَفُوا ذَلِكَ بِحَوَاسِهِمْ وَظَهَرُوا عَلَى تِلْكَ الشَّجْرَةِ الَّتِي يَكُونُ فِيهَا خَلْطٌ بَعْضُ هَذِهِ الْأَدْوِيَةِ الَّتِي لَمْ تُدْرِكْ حَوَاسُهُمْ شَيْئًا مِنْهَا؟

وَهَبُّهُ عَرَفَ أَنَّهُ لَا يَكُونُ دَوَاءً حَتَّى يُضْمَّ إِلَيْهِ الْإِهْلِيلِجُ مِنَ الْهِنْدِ وَالْمِصْطَكِيُّ مِنَ الرَّومِ وَالْمِسْكُ مِنَ التَّبْتِ وَالِدَّارِصِينِيُّ مِنَ الصِّينِ وَخَصِي بِيَدِ سْتَرٍ مِنَ التَّرْكِ وَالْأَفْيُونُ مِنَ مِصْرَ وَالصَّبْرُ مِنَ الْيَمَنِ وَالْبُورْقُ مِنَ أَرْمِينِيَّةٍ وَغَيْرَ ذَلِكَ مِنْ أَخْلَاطِ الْأَدْوِيَةِ الَّتِي تَكُونُ فِي أَطْرَافِ الْأَرْضِ.

وَكَيْفَ عَرَفَ أَنَّ بَعْضَ تِلْكَ الْأَدْوِيَةِ وَهِيَ عَقَاقِيرُ مُخْتَلِفَةٌ، تَكُونُ الْمَنْفَعَةُ بِاجْتِمَاعِهَا وَلَا تَكُونُ مَنْفَعَتُهَا فِي الْحَالَاتِ بِغَيْرِ اجْتِمَاعٍ؟ أَمْ كَيْفَ اهْتَدَى لِمَنَابِتِ هَذِهِ الْأَدْوِيَةِ وَهِيَ أَلْوَانٌ مُخْتَلِفَةٌ وَعَقَاقِيرُ مُتَبَايِنَةٌ وَفِي بُلْدَانٍ مُتَفَرِّقَةٍ، فَمِنْهَا عُرُوقٌ وَمِنْهَا اللَّحَاءُ وَمِنْهَا وَرَقٌ وَمِنْهَا ثَمَرٌ وَمِنْهَا عَصِيرٌ وَمِنْهَا مَايِعٌ وَمِنْهَا دُهْنٌ وَمِنْهَا مَا يُعَصَرُ وَيُطَبِّخُ، وَمِنْهَا مَا يُعَصَّرُ وَلَا يُطَبِّخُ، مِمَّا سُمِّيَ بِلُغَاتٍ شَتَّى، لَا يُصْلِحُ بَعْضُهَا إِلَّا بِبَعْضٍ وَلَا يَصِيرُ دَوَاءً إِلَّا بِاجْتِمَاعِهَا، وَمِنْهَا مَرَاتِرُ السَّبَّاعِ، وَالذَّوَابُّ الْبَرِّيَّةُ وَالْبَحْرِيَّةُ، وَأَهْلُ هَذِهِ الْبُلْدَانِ مَعَ ذَلِكَ مُتَعَادُونَ مُخْتَلِفُونَ مُتَفَرِّقُونَ بِاللُّغَاتِ، مُتَعَالِبُونَ بِالْمُنَاصَبَةِ وَمُتَحَارِبُونَ بِالْقَتْلِ وَالسَّبْيِ.

أَفْتَرَى ذَاكَ تَتَّبِعَ هَذِهِ الْبُلْدَانَ حَتَّى عَرَفَ كُلَّ لُغَةٍ، وَطَافَ كُلَّ وَجْهِ وَتَتَّبِعَ هَذِهِ الْعَقَاقِيرَ، مَشْرِقًا وَمَغْرِبًا، أَمِنَّا صَحِيحًا، لَا يَخَافُ وَلَا يَمْرُضُ، سَلِيمًا لَا يَعْطَبُ، حَيًّا لَا يَمُوتُ، هَادِيًّا لَا يَضِلُّ قَاصِدًا لَا يَجُورُ، حَافِظًا لَا يَنْسِي، نَشِيطًا لَا يَمَلُّ،

نظافت و پاکیزگی

* قال النبی ﷺ: «بئس العبدُ القاذورة».^(۱)

پیامبر ﷺ: «بدترین بنده، بنده کثیف و آلوده است».

* قال النبی ﷺ: «تنظّفوا بكلِّ ما استطعتم فانّ الله تعالی بنی الاسلام علی

التّظافةِ و لن یدخل الجنةَ الاّ کلُّ نَظیفٍ».^(۲)

پیامبر ﷺ: «هر چه که می توانید نظافت و پاکیزگی را رعایت کنید که

خداوند متعال، اسلام را بر پاکیزگی بنا نهاده و به جز انسان پاکیزه کسی وارد بهشت

نمی شود».

* امیر المؤمنین (علیه السلام): «تنظّفوا بالماءِ من الریحِ المُتنتِهِ و تعهّدوا أنفسکم فانّ

الله یُبغِضُ من عباده القاذورةَ الذی يتأفّف به من جَلَسِ اِلیه».^(۳)

امیر المؤمنین (علیه السلام): «با استفاده از آب خود را از بوی بد پاک کنید و مراقب

پاکیزگی خود باشید که خداوند بنده آلوده ای را که هر کس کنارش بنشیند اظهار

(۱) فروع کافی، ج ۶، ص ۴۳۹.

(۲) کنز العمال، حدیث ۲۶۰۰۲.

(۳) تحف العقول، ص ۷۸.

تاراحتی کند دوست ندارد».

* عن الصادق (علیه السلام): «غَسَلُ الْإِنَاءِ وَ كُنْسُ الْفِنَاءِ مُجْلِبَةٌ لِلرِّزْقِ»^(۱).

امام صادق (علیه السلام): «شستن ظرف و جارو کردن حیاط سبب جلب روزی است».

* عن الكاظم (علیه السلام): «أَرْبَعٌ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ: التَّطْيِبُ وَ التَّنْظِيفُ وَ حَلَقُ

الْجَسَدِ بِالتُّورَةِ وَ كَثْرَةُ الطَّرِيقَةِ»^(۲).

امام کاظم (علیه السلام): «چهار چیز از اخلاق پیامبران است: «استعمال بوی خوش و

یاکیزگی و زدودن موهای زائد بدن با نوره و نزدیکی و آمیزش زیاد».

* عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ): «مَنْ اتَّخَذَ ثَوْبًا فَلْيَنْظِفْهُ»^(۳).

پیامبر (ﷺ): «هر کس لباسی دارد، باید آن را تمیز کند».

* عَنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (علیه السلام): «غَسَلُ الثِّيَابِ يُذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحُزْنَ وَ هُوَ طَهْوَرُ

الصَّلَاةِ»^(۴).

امیرالمؤمنین (علیه السلام): «شستن لباس، غم و اندوه را می زداید و مایه طهارت برای

تجارت است».

* رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): «غَلَّقُوا أَبْوَابَكُمْ وَ أَوْكِنُوا أَسْقِيَّتَكُمْ وَ حَمَّرُوا آيَاتِكُمْ»^(۵).

پیامبر (ﷺ): «درهای خود را قفل کنید و دهانه مشک هایتان را ببندید و بر

طرف هایتان درپوش بگذارید».

۱- رسائل الشیعه، ج ۵، ص ۳۱۸.

۲- مکارم الاخلاق، ص ۴۰.

۳- کتبی، ج ۶، ص ۴۴۱.

۴- خصال، ص ۶۱۲.

۵- کتر العمال، ج ۱۵، ص ۳۳۱.

فهرست مطالب

- ۵..... پیشگفتار
- ۶..... چه باید کرد؟
- «فصل اول»
- طب در اسلام
- ۱۰..... علم طب
- ۱۲..... منشأ علم طب
- ۲۷..... شفا و دوا از جانب خداست
- ۲۹..... سفارشات طبّی از طیب عرب حارث بن کلدّه
- ۳۱..... استفاده از دارو فقط هنگام ضرورت
- ۳۳..... درد و دواى درد

«فصل دوم»
معرفی بدن و طبایع بدن انسان

۳۶.....	حدیث توحید مفضل
۳۶.....	آفرینش انسان و تدبیر جنین در رحم
۳۷.....	تولد نوزاد و رشد و نمو او
۴۰.....	اگر انسان باهوش و اندیشه به دنیا می آمد
۴۳.....	فایده گریه برای کودکان
۴۵.....	آلت های مجامعت در مرد و زن و اعضای بدن
۴۶.....	هضم غذا و جریان خون
۴۸.....	ایستادن و نشستن و کیفیت حواس پنج گانه
۵۰.....	اعضای فرد و زوج در بدن انسان
۵۲.....	صدا و سخن گفتن و چگونگی آن
۵۴.....	مغز و جمجمه
۵۵.....	شگفتیهای پلک چشم، قلب، نای و مری
۵۶.....	منافذ خروجی مواد زاید، جهاز هاضمه و کبد
۵۷.....	مغز، خون، ناخن ها، گوش و ران
۵۸.....	آفرینش انسان به صورت نر و ماده
۶۰.....	شگفتی های قلب و ریه
۶۰.....	چگونگی آفرینش مخرج
۶۱.....	شگفتی های دندانها، مو و ناخن
۶۵.....	شگفتی های آب دهان
۶۶.....	چرا شکم انسان باز نمی شود؟
۶۸.....	اسرار خوردن، خوابیدن و مجامعت
۷۲.....	شگفتی های فکر، وهم، عقل و حافظه
۷۵.....	ویژگی گیاهان دارویی
۷۶.....	شگفتی های بدن در کلام معصوم
۸۸.....	معرفی طبایع بدن
۸۹.....	اگر غلبه با خون باشد
۸۹.....	اگر صفرا غلبه کند

- ۸۹..... اگر غلبه با سودا باشد
- ۸۹..... اگر بلغم غلبه کند
- ۹۱..... طبایع بدن در روایات

«فصل سوم»

روشهای مداوا

- ۹۶..... مداوا با تربت سیدالشهدا (علیه السلام)
- ۹۹..... مداوا با دعا
- ۱۰۱..... مداوا با صدقه
- ۱۰۳..... حکم مداوا با محرّمات
- ۱۰۶..... حجامت و آداب آن
- ۱۰۶..... لزوم حجامت و فواید آن
- ۱۰۷..... قبل و بعد از حجامت
- ۱۰۹..... ایام و اوقات حجامت
- ۱۱۲..... مواضع حجامت
- ۱۱۵..... نگاه کردن به خروج خون در حال حجامت
- ۱۱۷..... سعوط (نشوق)
- ۱۱۹..... قیء (استفراغ)

«فصل چهارم»

راه و رسم سلامتی

- ۱۲۲..... راز طول عمر
- ۱۲۴..... سلامت بدن
- ۱۲۸..... پیری

- ۱۳۱ ..... پر هیز
- ۱۳۴ ..... سرایت بیماری

«فصل پنجم»

بیماری، عیادت و آداب آن

- ۱۳۶ ..... ثواب صبر هنگام بیماری
- ۱۴۱ ..... ثواب پوشاندن بیماری و ترک شکایت از آن به مردم
- ۱۴۴ ..... خبر کردن آشنایان از بیماری
- ۱۴۵ ..... عیادت بیمار

«فصل ششم»

خوردن و آشامیدن

- ۱۴۸ ..... آداب غذا خوردن و سفره غذا
- ۱۴۸ ..... شستن دست‌ها قبل و بعد از غذا
- ۱۴۹ ..... آغاز کردن غذا با نام خداوند متعال
- ۱۵۲ ..... خوردن نمک قبل از غذا
- ۱۵۳ ..... خوردن سرکه قبل از غذا
- ۱۵۴ ..... گذاردن سبزی بر سفره
- ۱۵۵ ..... آداب سفره
- ۱۶۱ ..... استحباب خلال کردن دندان‌ها بعد از غذا
- ۱۶۲ ..... آب و آداب نوشیدن
- ۱۶۶ ..... کم خوردن
- ۱۶۸ ..... پر خوری
- ۱۷۱ ..... میانه‌روی در خوردن

۱۷۴	گرسنگی و اشتها.....
۱۷۶	غذا.....
۱۷۸	روزه و فواید آن.....

«فصل هفتم»

احوال کلی عارض بر بدن

۱۸۰	بلغم و درمان آن.....
۱۸۶	صفرا و درمان آن.....
۱۸۹	فشار خون و درمان آن.....
۱۹۱	سودا و درمان آن.....
۱۹۳	تأثیر گرمی و سردی هوا بر بدن.....
۱۹۵	حرارت سردی بدن.....
۱۹۹	رطوبت و یبوست.....
۲۰۱	تب و درمان آن.....
۲۰۳	درمان تب.....
۲۰۹	ضعف بدن.....
۲۱۲	چاقی و لاغری.....
۲۱۵	خوابیدن و آداب آن.....

«فصل هشتم»

بعضی دستورات طبی و بهداشتی

۲۲۰	نظافت و پاکیزگی.....
-----	----------------------

۲۲۲	..... حمام و استحمام
۲۲۶	..... خضاب کردن (رنگ کردن مو)
۲۲۹	..... نوره
۲۳۳	..... عطر و خوشبویی
۲۳۶	..... استعمال روغن
۲۴۰	..... کوتاه کردن ناخن‌ها
۲۴۵	..... پوست

«فصل نهم»

پوست، مو و بهداشت آن‌ها

۲۴۸	..... صورت و زیبایی
۲۵۶	..... زخم، جراحت، دمل
۲۶۰	..... جذام
۲۶۰	..... اسباب ابتلا به جذام
۲۶۱	..... پیشگیری از جذام و درمان آن
۲۶۵	..... برص
۲۶۸	..... بهک
۲۶۹	..... جرب، ترک پوست و کک و مک
۲۷۱	..... عقرب‌زدگی و مارگزیدگی
۲۷۳	..... مو و بهداشت مو

«فصل دهم»
بیماری‌های روحی

جنون ۲۷۸

غم و اندوه ۲۸۰

ترس و وحشت ۲۸۶

اخلاق خوش و آرامش ۲۸۸

«فصل یازدهم»
تشکیلات سر و مغز

عقل و مغز ۲۹۲

حافظه ۲۹۶

سردرد و درد شقیقه ۳۰۱

«فصل دوازدهم»
چشم و گوش

چشم و بینایی ۳۰۶

سفیدی چشم ۳۱۲

درد چشم (زَمَد) ۳۱۵

گریه ۳۱۷

آبریزش چشم ۳۱۸

سرمه و فواید آن ۳۲۰

گوش ۳۲۳

«فصل سیزدهم»

دهان و دندان

- دهان ۳۲۶
- دندان ۳۲۸
- لثه ۳۳۱
- مسواک زدن و آداب آن ۳۳۲
- لزوم مسواک زدن ۳۳۲
- فواید مسواک زدن ۳۳۳
- زمان و مکان مسواک ۳۳۵
- چوب مسواک و کیفیت استفاده ۳۳۶
- خلال کردن ۳۳۸
- بود بد دهان ۳۴۱
- درد گلو (حلق) ۳۴۴

«فصل چهاردهم»

قلب، عروق و جهاز تنفس

- قلب ۳۴۶
- قساوت قلب ۳۴۷
- رقت قلب ۳۴۸
- تقویت قلب ۳۴۸
- دعا برای درد قلب ۳۵۱
- اسباب گشوده شدن و سلامت رگها ۳۵۲
- تنگی نفس ۳۵۵
- سرماخوردگی (زکام) ۳۵۸

عطسه کردن ۳۶۲

«فصل پانزدهم»

شکم و دستگاه گوارش

درد شکم ۳۶۶

مداوا با سیاهدانه ۳۶۶

مداوا با برنج ۳۶۷

روشهای دیگر ۳۶۹

مهریه زن و غسل و آب باران شفای درد شکم ۳۷۰

مداوا با دعا ۳۷۱

معدده ۳۷۳

معدده و مراقبت‌های آن ۳۷۳

خوراکی‌های مفید برای معدده ۳۷۵

هضم غذا ۳۸۰

درمان بادهای بدن ۳۸۲

درمان با خوراکی‌ها ۳۸۲

درمان باد در نسخه‌های ائمه (علیهم‌السلام) ۳۸۴

طلب شفا با دعا ۳۸۶

گرفتگی و انقباض مجاری گوارش (مغص) ۳۸۸

تعریف بیماری ۳۸۸

روایات در مورد درمان آن ۳۸۸

قولنج ۳۹۰

اسباب ابتلا به قولنج ۳۹۰

پیشگیری از قولنج ۳۹۱

درمان قولنج ۳۹۱

دعا برای شفای قولنج ۳۹۲

ترش کردن غذا و سوء هاضمه ۳۹۳

۳۹۴ ..... بواسیر

۳۹۴ ..... سبب ابتلا

۳۹۵ ..... پیشگیری و درمان بواسیر

۳۹۹ ..... علاج ابنه

«فصل شانزدهم»

کبد و طحال

۴۰۴ ..... کبد

۴۰۶ ..... بیماری پرسام

۴۰۸ ..... یرقان

۴۰۹ ..... طحال

۴۱۲ ..... دعا برای شفای طحال

«فصل هفدهم»

مجاری ادراری

۴۱۴ ..... کلیه

۴۱۶ ..... مثانه

۴۱۷ ..... دعا برای درد مثانه

۴۱۸ ..... حبس و تقطیر بول

۴۱۹ ..... دعا برای عسر البول

۴۲۱ ..... سنگ کلیه و مثانه

«فصل هجدهم»
مفاصل و استخوانها

عصب (بی)	۴۲۴
استخوان	۴۲۶
مغز استخوان	۴۲۸
نقرس و درد مفاصل	۴۲۹
دعا برای درد مفاصل	۴۳۰
عرق النساء	۴۳۱
دعا برای عرق النساء	۴۳۲
پاها و ساق پاها	۴۳۳
فلج	۴۳۵

«فصل نوزدهم»
ازدواج و آداب آمیزش

ازدواج	۴۳۸
ترغیب به ازدواج	۴۳۸
وساطت در امر ازدواج	۴۴۱
ازدواج و فقر	۴۴۱
زنا	۴۴۳
پاداش ترک زنا	۴۴۵
جماع و آداب آن	۴۴۷
منافع و مضرات جماع	۴۴۷
انتخاب همسر	۴۵۰
صفات پسندیده اخلاقی زنان	۴۵۰
مؤمنه و صالحه بودن همسر	۴۵۳

- ۴۵۴ ..... ازدواج به خاطر دین و ایمان همسر نه به خاطر مال و زیبایی
- ۴۵۵ ..... اصالت و نسب همسر
- ۴۵۶ ..... ویژگی‌ها و شرایط ظاهری همسر
- ۴۵۶ ..... زیبایی
- ۴۵۷ ..... خوشبویی همسر
- ۴۵۸ ..... رنگ پوست همسر و ویژگی اندام‌ها
- ۴۵۹ ..... انتخاب همسری که بچه‌دار شود
- ۴۶۰ ..... انتخاب همسر باکره
- ۴۶۱ ..... صفات ناپسند زنانه
- ۴۶۳ ..... آداب شب زفاف
- ۴۶۷ ..... آداب جماع و نزدیکی
- ۴۷۰ ..... کراهت نگاه کردن به فرج زن در حال آمیزش
- ۴۷۱ ..... کراهت سخن گفتن هنگام نزدیکی
- ۴۷۲ ..... آداب دیگر آمیزش
- ۴۷۸ ..... اوقات آمیزش
- ۴۸۸ ..... تقویت نیروی آمیزش و قوای جنسی
- ۴۸۸ ..... پیاز
- ۴۸۹ ..... تخم مرغ
- ۴۹۰ ..... اسباب دیگر تقویت قوای جنسی
- ۴۹۴ ..... ازدیاد منی
- ۴۹۷ ..... فرزند
- ۴۹۹ ..... دعا برای طلب فرزند
- ۵۰۲ ..... برخی وظایف والدین در برابر نوزاد
- ۵۰۲ ..... عقیقه
- ۵۰۴ ..... گفتن اذان و اقامه در گوش نوزاد
- ۵۰۴ ..... ختنه کردن نوزاد
- ۵۰۵ ..... شیر دادن به نوزاد

«فصل بیستم»
 زنان و بیماری‌های خاص آنها

۵۰۸	..... زنان
۵۱۱	..... حیض (عادت زنانه)
۵۱۴	..... تغذیه دوران حاملگی
۵۱۴	..... خربزه
۵۱۴	..... به
۵۱۵	..... کندر
۵۱۶	..... خرما
۵۱۶	..... کاسنی
۵۱۸	..... عفت و پاکدامنی زنان و بچه‌ها
۵۱۸	..... سرکه
۵۱۸	..... خضاب کردن (رنگ مو)
۵۱۹	..... سوره فتح و سوره نور
۵۲۰	..... بعضی اسباب زنا
۵۲۸	..... فهرست مطالب